

לוח יומי

דיני ומנהגי בין המצרים

- חלק א -

ערב שבת קודש ט"ו תמוז - ש"פ פינחס כ"ג תמוז תשפ"א

מאת המרא-דאתרא וחבר הבד"צ הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת ר"ח מנ"א תשמ"ח (מסרט הקלטה): "וכאן אויך המקום להזכיר אז בנוגע צו לימוד התורה איז דאך אויך דא דער ענין שהזמן גרמא, וואס בכלל איז דאך דאס די הלכות אין שולחן ערוך, וויסען די הלכות וועגן אט די טעג. וואס לפלא הכי גדול וואס מ'האט וועגן דערויף ניט געמאכט קיין טומעל, איז געבליבן דער טומעל וועגן הלכות בית הבחירה, און קיינער דערמאנט ניט, אז לכל לראש, הלכות שהזמן גרמא איז דאס מערער ווי הלכות בית הבחירה - די הלכות ווי זיי שטייען אין שולחן ערוך, הלכות פון די ט' ימים, און פאר דערויף - די הלכות פון די ג' שבועות, כמובן וגם פשוט".*

בשיחת ש"פ דברים תנש"א: ס'איז נהוג צו מקדים ומוסיף זיין. "טאמער משיח וועט זיך ח"ו פארהאלטן", ווארום "אחכה לו" שיבוא ביום זה ממש. . במילא באווארנט מען אז די החלטות טובות (פארבונדן מיט דער עבודה בזמן הגלות) איז "טאמער משיח וועט זיך ח"ו פארהאלטן". ובאמת, איז אויך נאך ביאת המשיח, וועט בלייבן און עס וועט זיין א המשך פון תורה ועבודה (והחלטות טובות) בזמן הגלות.

שבת קודש פרשת בלק, ט"ז תמוז

פרקי אבות פרק ו'.

מוצאי שבת קודש בשעה 9:22.

משיחת ט"ז תמוז תשל"ה, נדפסה בלקוטי שיחות: זיך גרייטן, באופן המתאים, צו די איין-און-צוואנציק טעג וואס נאך ט"ז תמוז. . דארפן אויך אידן מקדים זיין, נאר פאר'ן אנקום פון די דריי וואכן אנהויבן טאן דאס וואס איז א "רפואה" צו די ענינים בלתי רצוים וואס זיינען פארבונדן מיט די 21 טעג. . און דעריבער פאדערט זיך, אז אין אט די קומענדיקע טעג - אין יעדן פון די 21 טעג - זאל זיין א ספעציעלע השתדלות אין לימוד התורה און נתינת הצדקה (א הוספה - ביי די וואס זיינען דערין אפגעהיט פון פריער). [כמובן - נתינת הצדקה נאר בימי החול]. היות אז די שלימות פון יעדער ענין שבקדושה [סיי פון לימוד התורה, סיי פון קיום המצות] ווערט דערגרייכט ווען עס ווערט געטאן בעשרה מישראל. . דעריבער דארף מען זיך באמיען ווי ווייט מעגלעך, אז אט די ענינים זאלן געטאן ווערן בציבור, בעשרה מישראל: לערנען תורה בציבור און געבן צדקה בציבור. . דארף דעריבער זיין בכל יום מימים אלו א גרויסע השתדלות און התחזקות אין [עבודה פון] תפלה (און אין אן אופן פון בצבור דוקא - במכש"כ מהנ"ל). . און אין די אלע דריי קוים - אויך אין תפלה (צוזאמען דערמיט וואס עס דארף זיין דער כובד ראש פארן דאוונען) - זאל זיין די תנועה פון שמחה, "עבדו את ה' בשמחה". [ועיי"ש עוד הוראות מפורטות].

הערה כללית: הזמנים שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת-מה - ולא לחכות לרגע האחרון¹.

יום ועש"ק פרשת בלק, ט"ו תמוז

יום בו הגיע כ"ק אדמו"ר מהור"צ לביתו בלענינגראד אחרי ששחרר מגלותו בקאסטרנא, שלימות הגאולה.

אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום. ונוהגין מטעם הידוע לגמור כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ערב שבת אחר חצות. [ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית, ועדיף לפני שחרית]. העברת הסדרה שמו"ת - פ' בלק.

חייב אדם למשמש בבגדיו עם חשיכה, ובפרט שלבשו בגדי שבת בחג הגאולה.

הדלקת נרות שבת קודש בשעה: 8:12 (18 דקות לפני השקיעה).

הלכות בין המצרים - יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה

כיון שבשבעה עשר בתמוז התחילו צרות החורבן, לכן נוהגין קצת אבלות מיום זה עד אחר תשעה באב. ובעונותינו הרבים, כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו. ואם יתבונן בזה יקרע סגור לבבו.

בר"ד משיחת י"ב תמוז תשד"מ (מסרט הקלטה):

דער ראגאטשאווער טענה'ט, אז דער ענין פון בנין בית המקדש און חורבן בית המקדש, איז חורבן בית המקדש - איז דאס א דבר נמשך. ס'איז ניט דער פשוט אז דער בית המקדש איז חרב געווארן מיט קארגע צוויי טויזנט יאר צוריק, און פון דעמאלט האט מען אן אבילות ישרה [ישנה], וואס דערפאר אז ס'קומט תשעה באב און די דריי וואכן, וכיוצא בזה בכל יום - זאגט מען

¹ ע"פ בקשת רבים, מגישים אנו קיצור עיקרי הלכות ומנהגי ימי בין המיצרים השכיחים ונוגעים למעשה, במתכונת של לוח יום-יומי. כל הלכה הוזכרה בהזדמנות הראשונה המתאימה, אם כי כמה פעמים רלוונטיות גם לימים הבאים, כפשוטו.

מחמת קוצר היריעה והזמן לא באו כי אם עיקרי הלכות והמנהגים ללא מ"מ וצייונים. מקורות להמובא פנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. ספר המנהגים ח"ב ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. ועוד ועוד.

בכל מקום (בהערות) שצויין ל"ש"ת אתרא דרב", הכוונה לאתר AskTheRav.com העומד תחת פיקוחו של הרב ברוין שליט"א. בכדי למצוא את התשובה המצויינת יש להזין באזור החיפוש שבדף הבית של האתר את מספר השו"ת במספרים (לדוגמא לס' א'תקטעט יש לכתוב 1979), וזא בעזה"י תמצא את מבוקשך.

(*) וראה בשיחת ש"פ מסעי תשד"מ (חלקה הועתק להלן): ישנם דינים מיוחדים בנוגע להנהגה דבין המצרים, אבל דינים אלו כתובים כבר בשולחן ערוך, ספר שבדאי ישנו אצל כל יהודי, ועכ"פ יכול להשיגו בקל, ויש להעמיד כל יהודי בחזקת כשרות שבדאי לומד בשו"ע את פרטי הדינים השייכים לכל זמן וזמן, הלכות החג בחג, וכיו"ב בנוגע ללימוד הדינים המיוחדים לבין המצרים.

(1) נתבאר בארוכה בכינוס תורה בבית חיינו "770", חוה"מ פסח תשע"ח.

הנחמה, נחמה בכפלים בפועל ממש.

באור התורה⁵: משל המלך כשהוא בדרך אפשר להשיגו לדבר עמו בקל יותר מכשהוא בביתו דמאן חשוב ומאן ספון, ועד"ז פ' העבודת ישראל⁶ בשם הה"מ נ"ע פ' "כל רודפיה" להשיג גילוי אלקות, "השיגוה" דוקא "בין המצרים", כמשל הנ"ל.

בכמה שיחות קודש, רבו מלספור, מבואר במעלת ימי בין המצרים, שלמרות שבחינוניות נראים כימי מיצר ופורענות ח", והוא זמן של העדר השמחה, ועד שיש דיני אבילות, פשוט שאינו ענין לעצבות ונפילת הרוח ח". ואדרבה, הכוונה בהירידה היא לצורך עלי', וכשהירידה שלא בערך – עלי' שלא בערך. ויתירה מזו, שהפנימיות ואמיתיות דימים אלו גופא הוא טוב נעלה ביותר, העלי' שבו. ומה שהוא בהעלם – לפי שהוא מחסדים המכוסים, טוב הנעלם, שבשרשו הוא נעלה יותר מטוב הגלוי. וכפי שהוא בתורה "האמורים בפרשה", ולא במציאות העולם למטה, ה"ז אך ורק טוב. וע"י עבודת בין המצרים, "מן המיצר קראתי", במיצר הגלות, "נמשך מלמעלה ממיצר העליון דלית מחשבה תפיסא ב' כלל". ובזמן הגאולה יתגלה הטוב למטה ממש במציאות העולם, כיתרון האור מתוך החושך, "עניי במרחב י-ה", מרחב העצמי, שאז יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ועד שמחה שלא בערך לשאר ימי שמחה.

והתנוצצות וטעימה מזה ישנה כבר בזמן הגלות, ובפרט בדורות האחרונים, ובסמיכות לביאת המשיח, שאז נתגלה ענין של שמחה וגאולה בחודש תמוז, חג הגאולה ב"ב-ג"ג תמוז, ועד שהוא "חודש הגאולה", שדבר זה נראה בגלוי עוד לפני התחלת ימי בין המצרים – בכדי שמלכתחילה נדע ענינים הפנימי של ימים אלו. וככל שמתקרבים לגאולה האמיתית והשלמה פוחת והולך הרגש החורבן והגלות שבימים אלו, ומוסיף והולך הרגש ההכנה לגאולה, הטוב שבימי בין המצרים, וכיון שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלמה נרגש ומודגש ביותר וביותר הטוב דבין המצרים, שע"ז באים להעילוי והשלמות דגאולה האמיתית והשלמה. וכשעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מודגש רק הטוב דבין המצרים.

ומודגש בהתחלתו, י"ז בתמוז, בגימטריא "טוב", כיון שהוא "יום רצון לה'", ובדברים שאירעו בו, והראשון שבהם – בזמן ובתוכן – שבירת הלוחות, שאף שהוא ענין בלתי רצוי, יש בזה ענין טוב, ואדרבה – טוב נעלה ביותר, שע"ז ניתנו לוחות שניות, כפליים לתושי', ועד – עלמות אין מספר, באופן דאין סוף. וכן גם בסופם, בתשעה באב, שבו נולד משיח, התגברות מזלו של משיח צדקנו, ברגע החורבן.

ונתבאר גם הרמז והשייכות לפרשיות השבוע (מטות, מסעי, ודברים) שמדובר בהם בענינים השייכים לגאולה, כיבוש ירושת וחלוקת הארץ (כולל ג' ארצות, קניי קניזי וקדמוני שעתידין להיות ירושה לעתיד). וגם בפרשת פינחס – פינחס זה אליהו, מבשר הגאולה, ותוכנו – מנין בנ' ורומז גם למנין העשירי לעת"ל, חלוקת הארץ כנ"ל, וענין הקרבנות (וקרבנות המועדים בפרט, שרומז גם על הפיכת הצומות למועדים טובים). [ולפנ"ז – פרשת בלק, שבה נתפרש בתורה ע"ד ביאת המשיח].

וגם במספר השבועות, "שלושת השבועות", "בתלת ימיני הוי חזקה", הן חזקה בעניני קדושה, והן שע"י הירידה בדרגת שלשה, כאילו ישנה קביעות חזקה ותוקף, נעשית עלי' שלא בערך לגמרי, שהתוכן הפנימי דבין המצרים הוא בנין בית המקדש השלישי, שכל מטרת הירידה והחורבן בכדי להגיע לעלי' דבית המקדש השלישי, בית נצחי, "בנינא דקוב"ה", שהוא שלא בערך לבית הראשון והשני. וכן במספר הימים, כ"א יום, מספר הימים דגידול שקדים, ששממה להוציא פרח קודם לכל פרי, חזירות ומהירות בתגבורת גדולה לבטל המניעות ועיכובים גדולים, ובפרטיות: שקדים מתוקים שבקטנותם הם מרים, ובגמר בישולם (בכ"א ימי בישול) מהתפכים למתוקים, שתוכן ימי בין המצרים להפכם לימי ששון ושמחה, ימים מתוקים ושמחים.

דיני בין המצרים מתחילים במוצאי ש"ק ליל שבעה עשר בתמוז⁸.

תפסות

נוהגין שאין מסתפרין בימים אלו לא שערות הראש ולא כל שער שבגופו, הן אנשים והן נשים⁹. ואסור לגדולים לספר את הקטנים.

ובכלל זה, מריטת גבות, קציצת השפם וכל כיוצא בזה, ואפילו של בית

"ותחזינה עינינו" און מ'אין מתפלל על הגאולה וכו' אויף א זאך וואס האט געטראפן מיט העכער ניינצן הונדערט יאר צוריק – זאגט ער: נין! דער חורבן בית המקדש איז דאס בכל יום ויום, במילא איז דערפון פארשטאנדיק ווי אזוי ס'דארף זיין די געשריי "עד מת" בכל יום ויום! און ער זאגט אז דאס איז גאר א בפירוש'ער ירושלמי: עס שטייט אין ירושלמי אז "כל מי שלא נבנה בית המקדש בזמנו", איז "כאילו חרב בית המקדש בזמנו" ס'איז דורכגעגאנגען ניינצן הונדערט יאר, מיט נאך יארן לאחרי זה. וויבאלד אז ביום חמישי פרשה פינחס [תאריך אמירת השיחה] און ס'איז שוין לאחרי תפילת מעריב, ולא נבנה בית המקדש – דארף מען ווייזן, אז עס דארף זיין דער געשריי אויף דער גאולה כאילו חרב ביום חמישי פרשה פינחס! . . און וויבאלד אז אידן האבן נעכטן געשריען "עד מת", און אייער-נעכטן געשריען "עד מת", און כל הימים שלפני זה געשריען "עד מת", דערנאך רחמנא ליצלן חרב בית המקדש, היינט אינדערפרי אדער היינט בייטאג – איז דערפון פארשטאנדיק ווי אזוי עס דארף זיין דער געשריי "עד מת" איצטער! וכאמור – דאס איז ניט אן ענין פון א פשט'ל. דאס איז א הלכה אין תורה, אז אין תורה שטייט "מי שלא נבנה בית המקדש בימיו" איז כאילו כך וכך. שטעלט מען זיך פאר, בשעת וואס נשרף בית המקדש, און דערביי שטייט א איד, וואס איז א הארטער איד, א שטיינער איד, מיט א "לב האבן" און זעט ווי אזוי ס'איז חרב בית המקדש בימיו – וואלט ער דאך געקערט א וועלט! זאגט תורת אמת און תורת חיים, הוראה בחיים [כ"ק אדמו"ר שליט"א צעק בקול]: קער א וועלט היינט!

בלקוטי שיחות: בשעת עס דערנענטערן זיך די טעג פון בין המצרים און א איד הויבט זיך אן אריינטראכטן ווי גרויס ס'איז די פינסטערניש פון זמן הגלות בכלל און פונעם זמן פון עקבתא דמשיחא בפרט, קען ער דאך, ר"ל, אריינפאלן אין מצב פון יאוש, ניט וויסנדיק ווי אזוי ער וועט קענען בייקומען די אלע שוועריקייטן. ער ווייס טאקע אז דורך (און פון) דער מאטעריעל און יסורים אין זמן הגלות וועט דערנאך ארויסקומען אן עילוי בשעת דער גאולה; אבער איצט געפינט ער זיך דאך פארט אין אזא פינסטערן און ביטערן גלות – ווי קען ער איצט בייקומען די אלע שוועריקייטן? איז אויף דעם די הוראה, וואס לערנט און איז מעודד, אז אדרבה דוקא אין דעם דור, דרא דעקבתא דמשיחא, האט מען דעם גילוי פון פנימיות התורה וואס האט מגלה און מפרסם געווען דעם תוכן פנימי פון די טעג – אז אין זיי איז דא דער תוקף האהבה פון דעם אויבערשטן צו אידן; און אלס הקדמה צו די טעג האט מען דעם חג הגאולה פון ב"ב-ג"ג תמוז, וואס האט באוויזן ווי מען קען אין דעם זמן הגלות גופא ארויסברענגען אט דעם עילוי פנימי בגילוי (באופן אז ס'ווערט בטל דער העלם והסתור אויך אין חיצוניות); און דאס איז מעודד און מחזק אידן צו קאכן זיך אין די טעג איז דעם פנימיות'דיקן תוכן פון גלות, ועל אחת כו"כ אז ער זאל ניט באוויקט ווערן פון דער ביטערקייט און אראפגעפאלנקייט פון מצב הגלות – [ער מוז היטן אלע דיני אבילות וכו' פון בין המצרים, ווי עס מאנט זיך ע"פ שו"ע, אין אלע פרטים, אבער ער געפינט עצות ע"פ התורה צו טאן אין עניני שמחה אויך אין די טעג – לדוגמא: דורך מאכן א סיום מסכת וואס ווערט א "יום טוב לרבנן" אויך אין די טעג (ביז אז מ'קען עסן א סעודה של בשר ווען מ'מאכט א סיום מסכת אין די ט' ימים); אדער בכלל קאכן זיך נאך מער אין לימוד התורה וואס איז משמחי לב, ובפרט אין דעם לימוד פון הל' בית הבחירה וכו' (וועגן בנין ביהמ"ק וכו') (ב) וואס דורך דעם לימוד בתורה אין עניני "צורת הבית" איז "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית" וואס די הנהגה ברענגט ארויס לידי גילוי די פנימיות פון בין המצרים – ווי זיי וועלן זיין לעתיד לבא – אז יהפכו ימים אלו "לששון ולשמחה ולמועדים טובים"³.

בנוגע צום זמן פון חורבן ביהמ"ק: מצד אחד איז דעמאלט דער חיוב על פי תורה פון "מתאבל על ירושלים", פון דער צווייטער זייט איז דוקא בין המצרים דער זמן וואס פארלאנגט א התחזקות מיוחדת אויף ניט אראפפאלן ביאוש פון גלות ח", וויסן, כסיום וחותם הפטורת פ' מסעי אז מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי אתה, ומה טוב – אויף מעודד זיין זיך און אידן בכלל אין דעם חושך כפול ומכופל פון עקבתא דמשיחא און דערצו נאך בבין המצרים – דורך דעם חיזוק ב"אחכה לו בכל יום שיבוא" און לערנען און עוסק זיין זיך אין "צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חוקותיו".

בר"ד משיחת ש"פ מסעי תשד"מ: כאשר נמצאים בזמן דבין המצרים, יש להוסיף בכל עניני תורה ומצוות באופן של "שטורעם", כולל – "שטורעם" מיוחד בענין השמחה. ובדאי אין הכוונה ל"שמחה מעושה" ש"צובט את לחיו" כדי שיחשבו שהוא שמח, ועאכו"כ כאשר עושה תנועה של מחיאת כפים, אלא שמחה אמיתית שחודרת ברגש הלב. ומטעם זה משתדלים לנצל כל הזדמנויות כדי לערוך התוועדות בזמן דבין המצרים – שמחה אצל המתוועדים ושמחה למעלה, מכיוון שעי' ההוספה בשמחה ממעטים ומבטלים את כל הענינים הבלתי רצויים דבין המצרים, ועד שפועלים את ענין

(5) וישב ח"ה ע' תתק.

(6) פ' מסעי. וראה שם לקוטים למס' אבות פ"ב מ"ד. פ"ד מ"ז. ותוכן הדברים דומה מאד למשל "מלך בשדה" שבלקוטי תורה.

(7) וראה בליקוט מענות קודש תשמ"ה ס"ע 110 ואילך.

(8) ראה שו"ת באתרא דרב ס' טו"צב.

(9) אבל יש להתייר לאשה להסתפר מטעמי צניעות או חשש חציצה (ואפילו לצורך טבילה לאחר ת"ב, כיון שנהגין שלא לגלח ג' ימים קודם הטבילה) וכן לטול שער הגוף כדי שלא תתגנה על בעלה (ואפילו בתשעת הימים).

יש מקום להתיר לשמוע ניגונים איטיים המושרים ע"י בעל מגן עם קצת "מנגינת רקע".

מותר וגם חובה לאדם לשמוע מוזיקה בשעת הנהיגה לזמן ארוך ובפרט במשך הלילה כדי שיהא עירני.

איסור שמיעת כלי זמריים קיים גם במחנות קיץ. ובפרט שמטרת המחנה היא לחנך הילדים עם יראת שמים. בקייטנות שיש צורך להרגיע הילדים הקטנים שלא הגיעו לחינוך, והמוזיקה אינה לשם שמחה, יש להקל להשמיע מוזיקה.

מי ששכר אומן ללמד את בניו חכמת המוזיקה, אם לומדים אומנות זה לפרנס עצמם יש להתיר ללמוד הלאה בבין המצרים מ"ז בתמוז עד ר"ח. אבל אם הלימוד אינו בכדי להתפרנס מזה, איכא איסורא²¹.

נוהגים לאסור ריקודים ומחולות וכלי זמר אפילו בסעודת מצוה המתקיימות בימים אלו כמו בר מצוה, סיום מסכת, סעודת שבע ברכות וכדומה.

סיום והכנסת ס"ת בימים אלו: באגרות קודש (במענה לשאלה בענין זה) שיש להתעניין בדבר, האם אי אפשר לעשות בזמן מתאים יותר, ומגלגלין זכות ליום זכאי. ושם, שהסברא לעשות לאחר ר"ח מנחם אב מושללת.

ליזהר מסכנה, נסיעות וטיולים

הימים האלו עלולים לכל היזק ח"ו ולכן יש להיזהר מכל חשש סכנה. צריך להיזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מסוף ד' שעות עד סוף ט' שעות. וכן יזהרו בימים אלו שלא לילך בין חמה לצל. וכל זה רק במקום תהו שאין בני אדם הולכים שם, מה שאין כן במקום שבני אדם הולכים שם אין חשש בזה²².

יש למעט קצת בטיולים בימים אלו, אך אם הוא לצורך בריאות או כשנעשה כתמריץ ללימוד התורה וכדומה, בודאי אין לאסור²³.

בלקוטי דיבורים²⁴: [אין ליובאוויטש] א צוויי חדשים אין זומער – פון משך שבועות ביז שבת נחמו – מיט א געוויסער הפסקה אין די דריי וואכען וועלכע זיינען באמת געווען טרויער טעג, דער הלכות ט"ב האט זיך אפגעהיט מיט אלע פרטי דינים – האט מען בין מנחה למערב א ביסעל שפאצירט איבערן מארק-פלאץ. פון פסח ביז שבועות איז קיינער נישט געגאנגען שפאצירן, נאר פון נאך שבועות ביז שבעה עשר בתמוז האט מען שפאצירט און גענאסען פון דער גוטער זומערדיקער לופט²⁵.

מותר לשוט בבריכה או בים בימים אלו עד ר"ח אב, אבל יזהרו ביותר מכל חשש סכנה. והרבה נמנעין מלרחוץ בנהרות מפני הסכנה.

אם יש צורך לנסוע נסיעה ארוכה בימים אלו, כדאי ונכון להתחיל בהכנות לנסיעה לפני כן²⁶, כדי להדגיש שהנסיעה התחילה לפני שבעה עשר בתמוז.

טיפול רפואי

נכון – באם אפשר – לדחות טיפול רפואי מורכב עד אחרי תשעה באב²⁷, וכל העכבה לטובה. וכמובן, עדיף לפני חודש מנחם אב. ובאם הרופא ידחוק בדוקא את השעה, הרי לעשות זה קודם שבת חזון²⁸.

מובן, שטיפול שיש בה משום פיקוח נפש יש לעשותו בהקדם ולא ידחה

הסתרים. אבל השפע כל שמעכב את האכילה¹⁰ מותר לקצוץ. מי שיש לו בלורית מותר ומצוה לגלחה ואפילו בבין המצרים¹¹.

קטן שהגיע לגיל שלש שנים בימי בין המצרים: הנה, גזירת השערות יש לדחותה לאחר בין המצרים. והיינו, בעשירי באב אחר חצות היום. אבל מה שנהגו להדר כו' [להרגיל את התינוק בענין נשיאת ט"ק וברכות השחר וברהמ"ז וק"ש שעל המטה] יש להתחיל מיום מלאות ג' שנים.

מותר לקצר ולתקן פאה נכרית בימים אלו עד ראש חודש, שאינה בכלל תספורת (ראה לקמן דיני תשעת הימים).

שידוכין ונישואין

מותר לבוא בקשרי שידוכים ולעשות "ווארט" ("לחיים") בימים אלו. אמנם, בתשעת הימים, מר"ח מנ"א ואילך, לא יעשו סעודה, רק מיני מרקחת.

אין עושים נישואין – אפילו בלא סעודה – בימים אלו, ואפילו מי שלא קיים פריה ורביה.

אף המחזיר גרושתו לא יחזיר בימים אלו משום דלא מסמנא מילתא. מותר לעשות סעודת שבע ברכות בימים אלו ללא ריקודים ומחולות וכלי זמר.

שהחיינו

טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש. וממילא לא יאכל הפרי¹² ולא ילבש הבגד. ומנהגו שאין מברכים שהחיינו בבין המצרים, ואפילו בשבת (וה"ה בר"ח¹³).

נוהגים איסור שלא ללבוש מלבושים חדשים חשובים בימים אלו. בגדים שאינם חשובים כל כך, מותר לקנותם וללבושם מ"ז בתמוז עד ראש חודש¹⁴, כגון: בגדים תחתונים, גרביים, ומנעלים חדשים. גם מותר לקנות וללבוש טלית קטן¹⁵. כמו כן, מותר לקנות משקפיים (באם אינו לתענוג).

מי שנולדה לו בת, מברך שהחיינו בפעם הראשונה שרואה אותה¹⁶, אף בבין המצרים¹⁷.

וכן בפדיון הבן מברך שהחיינו ואפילו בבין המצרים, שלא יחמיץ המצוה. מותר לברך הטוב והמטיב בימים אלו.

ריקודים, מחולות, וכלי זמר

אסור לעשות ריקודים ומחולות מ"ז בתמוז ואילך. אין לנגן¹⁸ ואפילו לשמוע כלי זמר, ואפילו מוקלטת¹⁹.

יש שהקילו בשירה בפה מוקלטת. אמנם, לדעת הרבה פוסקים הרי זה בכלל כלי זמר. וכל שכן, שיש להימנע מלשמוע הקלטות של שירה בפה הנשמע ככלי זמר (המכונה "אקאפעלע")²⁰.

10) וה"ה למוהל כל שמעכב המציצה מותר.

11) ראה אצלנו בהלכה יומית אות רמג.

12) אשה מעוברת מותרת לאכול פרי חדש בלא שהחיינו דשמא תאווה ויגרם נזק לה ולולד. וה"ה חולה.

13) כ"ה בשו"ע האר"י הלכות בין המצרים סעיף א.

14) משנ"ב סתקנ"א סקמ"ה.

15) שו"ת באתרא דרב סי' ט' תצא.

16) סדר ברה"פ סי' ב.

ולחעיר: יש הטוענים שמנהג חסידים לא לברך. וכמדומה גם הגרמ"ש ע"ה אשכנזי מסר כן בשם הגרש"ז ע"ה גארעליק. אבל לענ"ד לקבוע מנהג חסידים ובפרט כמנוגד לדברי הפוסקים ואדמו"ר בכללם זקוק למקור יותר יציב, והיינו דברי רבותינו נשיאנו או מסורת ברורה ונהוגה אצל כולם. ולולא דמסתפינא, אמינא שמנהג חסידים הנ"ל כבר הביאו אדמו"ר בלוח ברכת הנהנין שרבים טועים שלא לברך ברכות אלו, וד"ל.

17) ראה שו"ע אר"ח סתקנ"א, סי"ז. רמ"א שם. ולהדיא כתב כן בס' יעב"ץ דיני ביהמ"צ סק"ח, ברואה חבירו בביהמ"צ. וראה גם ד"ת שם. וא"צ לדחות ראיתו בתו – ראה לפאר ולברך ע' קג. וכ"כ כמה אחרוני זמנינו.

18) מי שפרנסה שלו בכלי זמר, מותר לזמר בבית אינו יחיד בכדי פרנסתו עד ראש חדש, אבל מראש חדש עד אחר תשעה באב אסור, ויום שבעה עשר בתמוז עצמו גם כן אסור.

19) וכדמוכח בכ"מ. ודנו הפוסקים במנגן אצל גוים, ולגבי לימוד חכמת המוזיקה ועוד. [ולחעיר, שבכ"מ מאז ומקדם נהגו להחמיר אפי' בשירה בפה – ראה גם הע' 25]. וראה גם א"א מבוטשאטש סוס"י תקנב. שו"ת אג"מ אר"ח ח"ד סכ"א סק"ד. או"צ סכ"ה סי' ב. יחוד"ח סי' ס"ד. ובשו"ת מנח"י ח"א סי' קיא שהיא הלכה פסוקה באחרונים. ובמ"ש ממה שהובא בפוסקים לגבי ימי הספירה. [וראה המסופר בקובץ העו"ב גל א' פח בשם הר"ל]. ולחעיר, שבגליון טאלקס ענד טיילס נ' כמ"פ ובפשיטות בדניין בין המצרים, והוגה מכ"ק אד"ש, ולאחרונה נתפרסם כת"ק נ' לקטעים אלו].

20) ראה שו"ת באתרא דרב סי' ג' תתא.

21) ובאמת, גם בכל השנה משחרב ביהמ"ק גזר חז"ל שלא לנגן בכלי שיר.

22) אשל אברהם (בוטשאטש) סתקנ"א סי"ח.

23) ראה שו"ת באתרא דרב סי' תקע. וש"נ.

24) ח"א קטז, א.

25) אף שמדינת מותר – ראה רמ"א אר"ח סתקנ"ג סי' ס"ב, ובהנהגות ברוך טעם לשם דמייירי בטיוול לתענוג – אא"כ במטייל יחידי בין ד' לט' שעות ביום. ואולי יש לחלק בין מקום סכנה לשאר טיוול, וכן גם בטיוול ש"ב שמחה יתירה.

26) ולהעיר מדומת, בס' משא חיים פלאגי בתחילתו, ע"ד תקנת בני מקומו איזמיר, "שעשו הסכמה ותקנה בכח תורתנו הקדושה שמיום שבעה עשר בתמוז עד אחר תשעה באב לא יוכל שום בר ישראל לטייל בגנות ופרדסים ועל שפת הים וכו' והעובר ע"ז מלבד שעובר על דברי ד"ל עוד בה וכו'". [והובא בשו"ת ח"ח פאת השדה מערכת ביהמ"צ סי' א אות י (א'תשס"א, ג). ועיי"ש, ששק"ט בכוונתו שם בהמשך דבריו "ולא ינגן שום ניגון" אם הכוונה לשירה בפה או בכלי זמר. ואכ"מ]. וראה שו"ת באתרא דרב שם.

27) ובמ"ש מזה שאין להכות התלמידים מחשש סכנה (אף שיש לחלק). וכן הורה רבינו לכו"כ. וראה אג"ק ח"ט ע' שער. חב"ד ע' שנו. חכ"ו ע' שלו. לקו"ש חל"ו ע' 301. מענה בשלחן מנחם ח"ג ע' נ בהערה.

28) ומביית לוי ביהמ"צ ע' יא. ועוד.

28) אג"ק ח"ט שם.

אותו כלל.

מותר לעשות בימים אלו טיפולים רגילים שאינם מעמידים את האדם בסכנה, ובכלל זה טיפולי שיניים וכדומה.

יתנו מוסר בניחותא לבנים ולתלמידים, ולא יכו²⁹ התלמידים או הבנים כלל בימים אלו.

קניית בית, העברת דירה, ושיפוץ בית

אף שיש המחמירים שלא לקנות בית בימים אלו משום דלא מסמנא מילתא, אך מעיקר הדין מותר לקנות בית **דירה**, ובפרט במקום הפסד כשיש חשש שמא יקדמנו אחר (ואף בתשעת הימים מותר). כשרישום הדירה נעשית בפועל רק לאחר זמן (לאחר ת"ב) אין לחוש.

נוהגים שאין נכנסים לדירה חדשה בבין המצרים גם באופן שאינו צריך לומר שהחיינו³⁰. ונכון ליכנס לאחר חמשה עשר באב, ובאם אפשר בחודש אלול חודש הרחמים.

מותר להרחיב דירתו בימים אלו עד ר"ח.

מותר לעשות שיפוצים קלים, אבל לא נכון לצעיר ביתו כל בין המצרים, ואם קצץ עם נכרי בקבלנות לצעיר ביתו, הואיל וקצץ עמו והתחיל יגמור.

הוראות כ"ק אד"ש בקשר לימים אלה

א. להוסיף בהימים דבין המצרים הן ב"משפט" – לימוד התורה (ובפרט בלימוד ההלכות דבין המצרים³¹), והן ב"צדקה", וע"פ מש"נ "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה".

ב. בהימים דבין המצרים גופא – להוסיף בהנ"ל מתקופה פרטית שבהם לתקופה שלאחרי' (עד ר"ח מנ"א, מר"ח מנ"א, שבוע שחל בו ת"ב, ערב ת"ב, ות"ב).

ג. בער"ח מנחם אב להוסיף במיוחד בתורה, תפלה וצדקה. והצדקה – הוצאת ב' סעודות, ומה טוב – של ג' סעודות, ולהחליט ע"ד כל זה לפני בין המצרים. ואלה שלא הספיקו להחליט אז, להחליט עד"ז **בהקדם** לאחר"ז ויפה רגע אחת קודם (ע"פ פס"ד שו"ע או"ח סקתע"א ס"ג). ולהוסיף: מובן אשר אלה שלא עשו בפועל ככהנ"ל **ביום** – כדאי להשלימים לאחר זה.

ד. להשתדל במיוחד – בכל המבצעים [מבצע: אהבת ישראל, חינוך, תורה, בית מלא ספרים (יבנה וחכמי), תפלין, מזוזה, צדקה, נש"ק, כשרות האכילה, טהרת המשפחה].

בכמה שיחות קודש הובא ונתבאר, שכיון שהסיבה לחורבן בית המקדש והגלות היתה "מפני שהיתה בו שנאת חנם", ולכן התיקון צ"ל באותו ענין, לבטל הסיבה, והיינו – להוסיף באהבת ישראל ואחדות ישראל ובאופן של אהבת חנם, כולל תורה תפלה וצדקה בציבור, ובהבטל הסיבה בטלה המסובב. ובהדגשה והוספה – בימי בין המצרים. ובעמדתו על סף הגאולה, בודאי שכבר נתתקנה סיבת הגלות, ולכן ההדגשה דאהבת ישראל היא בתור טעימה, ועד להתחלה, דהגאולה האמיתית והשלמה, הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלוקות, שמודגשת באחדותם של ישראל מצד בהי' היחידה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, יחידה הכללית.

ללמוד בית הבחירה

ללמוד במשך ימי בין המצרים בעניני בית הבחירה³². לימוד זה שייך גם לנשים וטף³³.

אין די ימים שלפני (ערב ת"ב ות"ב) וואס דעמולט האט מען דאך די ברירה וואס מ'זאל לערנען, דארף מען לערנען הלכות הצריכות און די שיעורים קבועים וואס מ'האט, איז אויב מ'וועט וועלן מוסיף זיין אין לימוד פון די פרקים אין יחזקאל וואו ס'רעדט זיך תורת הבית ומוצאו ומובאיו, און די מפרשים אויף די קאפיטלען, און דערנאך מסכת מדות מיט די מפרשים אויף מסכת מדות, ביז אויך אין יד החזקה משנה תורה להרמב"ם אין הלכות

(29) ע"ד הכאה בכלל – ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב ס' ו'שמט.

(30) ראה פרטי דינים אלו בשו"ת באתרא דרב ס' ו'שתי.

(31) ראה שיחת ליל ר"ח מנ"א תשמ"ח – נעתק בתחילת הלוח.

(32) בתנ"ך: ספר יחזקאל פרק מ ואילך. במשנה וגמרא: מסכת תמיד ומדות, וברמב"ם הלכות בית הבחירה, ובהוספת הביאורים שנתבארו בתורת החסידות.

(33) ראה שיחת ש"פ מט"מ תשל"ו (שיח"ק ע' 496 ואילך). ושיחת ש"פ מט"מ תשמ"מ (שיח"ק ע' 658 ואילך).

ביהמ"ח מיט די מפרשים ע"ז – איז זיכער אז דער אויבערשטער איז מקיים הבטחתו, אז מעלה אני עליהם כאילו בבנינו הם עסוקים. און דאס ווערט די הכנה קרובה, אז ס'זאל זיין דער בנין ביהמ"ק השלישי במקומו, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו³⁴.

כיון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן שלימוד הלכות בית הבחירה צריך להיות **באופן אחר לגמרי**: לכל לראש – שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החיסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא מצד הכוסף וההשתוקקות למעלה והשלימות דביהמ"ק השלישי. . ועוד ועיקר – שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם **הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"ז**, כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומושכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) יגלה ויבוא משמים" **ברגע כמימרא**³⁵.

בר"ד משיחת ש"פ מט"מ תש"מ: בשעת ס'איז געקומען צו דער התחלה פון די דריי וואכן בשנה זה האב איך געווארט צו זעהן אויב מ'וועט רעדן וועגן דעם, און בפועל האב איך געזעהן אז מ'רעדט ניט וועגן דעם. דערנאך אז ס'איז געקומען צען טעג נאך שבעה עשר בתמוז, קוים עטליכע טעג פאר די ניין טעג – האט מען זיך געכאפט צו אריינשטעלן א מודעה וועגן דעם אין צייטונג! און ערשט דעמולט האט מען געפונען די ברייטקייט בא זיך צו שרייבן צו מיר דערשראקענערהייט, און פרעגן, צי ס'איז כדאי צו אויך לערנען הלכות בית הבחירה אויך בשנה זו – כאטש איך האב וועגן דעם ניט דערמאנט! איי איז די שאלה, אז מ'האט וועגן דערויף שוין דערמאנט די לעצטע פיר יאר, און מ'האט דערמאנט אז מ'זאל דאס מפרסם זיין בכל קצוי תבל, און אזוי האט מען טאקע געטאן, און ס'איז נתקבל געווארן בכמה מקומות, און איך האב דאס געזאגט ניט אין אן אופן פון "גזירה גזרתי חקה חקקתי", נאר איך האב אויך געגעבן א טעם לזה, וואס דער טעם איז שייך בכל שנה ושנה בזמנים אלו, אויך בשנה זו. און וויבאלד אז מ'האט עס געטאן דריי יאר – מוז מען דאס טאן אויך ווייטער, ווי דער דין איז אז אויב איינער טוט א זאך דריי מאל, און ער זאגט ניט קיין בלי נדר, דארף ער דאס ווייטער ממשיך זיין טאן, און ס'איז זיכער אז בשנים שעברו האט מען ניט געזאגט קיין בלי נדר בשעת מ'האט געלערנט הלכות בית הבחירה, וויבאלד איך האב ניט דערמאנט אז מ'זאל אזוי טאן – איז דאך דערפאר א זיכערע זאך אז מ'דארף דאס טאן אויך בשנה זו! און ניט קוקנדיק אויף די אלע זאכן – פרעגט מען בא מיר א שאלה צי מ'דארף לערנען הלכות ביהמ"ח אויך בשנה זו – צי דען דארף מען יעדער זאך דערמאנען נאכאמאל און נאכאמאל?! ויה"ר אז וויבאלד מ'האט זיך עכ"פ איצטער געכאפט און אריינגעשטעלט די מודעה אין צייטונג – זאל מען מקיים זיין מכאן ולהבא דאס וואס שטייט אין דער מודעה, אז מ'זאל לערנען הלכות ביהמ"ח אין די קומענדיקע טעג, ובפרט אין די ניין טעג, ובפרט בשבוע שחל בו תשעה באב ובפרט בערב תשעה באב עצמו. און זיכער דארף מען דאס לערנען היינט, ווארום משיח איז דאך היינט נאך ניט געקומען, ועד"ז אויב משיח וועט ח"ו ניט קומען מארגן, וועט מען עס דארפן לערנען אויך מארגן.

און אפילו נאך דעם וואס משיח וועט קומען וועט מען אויך דארפן לערנען הלכות בית הבחירה – ווארום כאטש אז משיח וועט בויען דעם ביהמ"ק – איז אבער יעדער איד וועט קענען אפשר צוגעבן א פרט ווי צו בויען דעם ביהמ"ק ע"פ ווי עס שטייט אין הלכות בית הבחירה להרמב"ם, ביז – אז בשעת משיח וועט אויפבויען דעם ביהמ"ק, און אין איין פרט וועט דארטן ניט זיין ווי עס שטייט אין הלכות ביהמ"ח להרמב"ם – וועט יעדער איד קענען צוגיין צו משיח צדקנו, און ביי אים פרעגן, מיט דער הקדמה אז כל הכבוד למשיח צדקנו, ער איז פון די "שמונה נסיכי אדם" און פון די "שבעה רועים" וכו' – אז לכאורה האט משיח צדקנו געבויט דער פרט אין דעם ביהמ"ק ניט ווי עס קומט אויס פון רמב"ם – און אויב אזוי איז "מהיכן דנתנו" צו משנה זיין פון דעם וואס דער רמב"ם פסק'נט? ווארום "תורה לא בשמים היא" און "לא הביישן למד" – איז אויב א איד וועט האבן א ספק אין דעם אופן ווי משיח צדקנו וועט אויפבויען דעם ביהמ"ק, קען ער און ער דארף דאס ביי אים פרעגן. און זיכער וועט משיח צדקנו קיין אראויבאל ניט האבן און ניט ברוגז ווערן – וויבאלד אז ער ווייסט אז דער דרך הלימוד אין תורה איז אז "לא הביישן למד" – במילא וועט ער אים זיכער ענטפערן אויף זיין שאלה.

בר"ד משיחת ש"פ מטות תשמ"א: בימים אלו זאל מען זיך משתדל זיין לערנען דעם חלק אין תורה פארבונדן מיט הלכות בית הבחירה, און אזוי אויך פועל'ן אויף אלע אנדערע אידן אז זיי זאלן אויך לערנען הלכות בית הבחירה, ווייל דורך דעם בויט אויף יעדער איד דעם בית המקדש, וואס ער איז דער יסוד לכל העולם כולו, כמבואר אין דברי חז"ל, אז אין קדש הקדשים,

(34) ר"ד משיחת אור ליום ועש"ק פ' מט"מ מבה"ח מנ"א כ"ד תמוז התשל"ו (שיח"ק ע' 485).

(35) שיחת ש"פ בלק תנש"א ס"ט.

געווען. און ביי א געלעגנהייט, וואס אפילו אין די דריי וואכען, אויב אפילו ח"ו וועט זיך ביאת משיח צדקנו פארהאלטען, רגעים אין די דריי וואכען, אדער שעות אין די דריי וואכען - איז דאך דא אזא מין מעמד ומצב וואס ס'דארף זיין דוקא אן ענין של שמחה, צי דאס איז א ברית, אדער א פדיון הבן, אדער אן ענין של שמחה כיוצא בזה וכו' - זאל מען דאס אויסנצען אבי ס'איז מותר ע"פ שולחן ערוך. אבער אין דערויף גופא קען דאך אויכעט זיין למעלה ממדידה והגבלה, ווי גערעדט כמ"פ אז דאס איז דער אויפטו פון תורה. . מאכן בזמן המותר ובאופן המותר אן מיט הגבלות דקדושה, אז ס'זאל זיין אין אן אופן, אז ס'זאל זיין אלץ מיט א סדר מסודר, אבער אין דעם סדר מסודר זאל מען זען אז דאס טוט א לעבעדיקער מענטש, או דאס טוט א לעבעדיקער מענטש וואס לעבט מיט תורת חיים, און אין תורת חיים עצמה - מיט פנימיות התורה, מחי' חיים יתן לך חיים. און וויבאלד אז מ'פארלאנגט דאס פון יעדען אידען - איז א סימן אז מ'האט פריער געגעבען כח אז מ'זאל קענען דורכפירען די ביידע הפכים. בפרט נאך אז מ'וועט וויסען זיין, אז מ'זאל וויסען זיין, אז דער ענין, וועט מען נאכפרייען זיך צי מ'האט געהיט די סדרים. . אז מ'זאגט טאקע ס'זאל זיין א שמחה גדולה, אויב ס'איז נאר ביום בזמן ומקום המותר ע"פ תורה, און ס'זאל זיין גדולה למעלה ממדידה הגבלה, אבער ח"ו רחמנא ליצול אז דאס זאל אים ברענגען צו שכרות לויט, און ניט לערנען אין דערויף קיין פשטלעך, כמדובר כמ"פ. [לאחרי אמירת ברכה אחרונה עמד כ"כ אדמו"ר שליט"א ממקומו, וחילק בקבוקי משקה לכל אלו שיערכו התוועדות].

מוצאי שבת קודש, שבעה עשר (טו"ב) בתמוז, יהפך לשמחה מלוה מלכה - סעודתא דדוד מלכא משיחא.

בשיחת ש"פ בלק תנש"א (כשחל י"ז תמוז בשבת³⁸): סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת, (ש)כיון שקשורה עם כבוד השבת ("ללוות את השבת בציאיא דרך כבוד כמו בכניסתו") יש להקפיד בה גם במוצאי שבת י"ז בתמוז, ואולי י"ל עוד יותר מבכל מוצאי שבת - שלהיותה "סעודתא דדוד מלכא משיחא", מודגשת בה ביותר השייכות לימות המשיח, שיבטלו הצומות ויהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

כל תענית שאוכלים בו בלילה הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר³⁹. והוא שלא ישן שינת קבע. אבל אם ישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אלא אם כן התנה לאכול או לשתות. והרגיל לשתות בלילה אחר השנה מותר לשתות בלא תנאי. ומכל מקום, תוך חצי שעה לעלות השחר⁴⁰ אסור להתחיל לאכול סעודת קבע, אבל טעימה בעלמא (אכילת פירות וירקות ושתית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות כביצה ולא יותר) מותרת.

יום ראשון, שבעה עשר בתמוז, יהפך לשמחה

היום הוא תענית ציבור, יום האסור באכילה ושתית, לפי שבו הובקעה העיר⁴¹.

י"ז בתמוז חמשה דברים אירעו בו: נשתברו הלוחות, ובטל התמיד מבית ראשון, והובקעה ירושלים בחורבן שני, ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה, והעמיד צלם בהיכל.

חולים פטורים מלהתענות וכן מעוברות ומניקות המצטערות⁴².

חתן וכלה בשבעת ימי המשתה, מתענים.

בעל ברית משלים תעניתו ונותנין הכוס לתינוק לשתות והסעודה עושין בלילה.

גם מי שפטור מלהתענות, לא יאכל מעדנים רק יאכל מה שצריך לקיום נפשו.

(38) וכע"ז בקביעות שנה זו כשחל י"ז בתמוז במוצ"ש.

(39) ראה בהע' הבאה.

(40) להעיר בשבועות צה"ח ח"ג ס"ב ס"ו ו"ל בדא"פ בדעת אדה"ז בסידורו (סדר ספח"ע) שלילה שלפני התענית קיל טפ, ומותר לאכול עד עלות שמש, דל"ג שמו ימשך. אבל, נוסף לזה שכ' כן רק מסביר ואין לזה שום מקור, והו"ע הרגיש שהוא דוחק (אף שהביאו ענה"פ בסו"ד, במסקנת הדברים, ושוב בדא"פ), ומסתבר לומר דל"פ רבנן - יל"פ בפשי' בדסידור שם מייירי בטעימה בעלמא, ולא נחית לפרט, מדלא קאי בדיני ק"ש ותפלה. וז"פ.

(41) אע"פ שבראשונה הובקעה ב'תמוז, תקנו להתענות ב"ז תמוז שבו הובקעה העיר בשניה משום דחורבן בית שני חמיר לן - שו"ע או"ח סתקמ"ט ס"ב. וראה במג"א סק"ב שם. וי"א (גם בשיטת הבבלי) שגם בראשונה הובקעה ב"ז בו. וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 308 ואילך ובהערות שם.

(42) ראה בגו"ב השו"ע ורמ"א או"ח סתק"ג ס"א. ואכ"מ. ולהעיר מר"ד ש"פ ויגש תשמ"ט.

אין ביהמ"ק אויפן הר הבית, איז דער אבן השת' וואס ממנו הושעת העולם. קומט אויס אז כל אחד ואחת וואס לערנט הל' בית הבחירה - בויט אויף דעם ביהמ"ק לכל העולם כולו! דארף מען בימים אלו ארויסגיין אין גאס און געפינען א אידן און אים זאגן: הער זיך איין - דו דארפט אויפבויען א ביהמ"ק לכל העולם כולו! וואס דאס טוט ער אויף דורך דעם וואס ער וועט לערנען דעם חלק אין תורה פארבונדן מיט בנין ביהמ"ק. טענה'ט יענער, אז ער ווייסט נאך ניט קיין אל"ף ב"ת, ער ווייסט נאך ניט דעם אל"ף ב"ת פון אידישקייט. זאגט מען אים, אז די אלע חשבונות זיינען ניט תופס מקום בשעת דו דארפט אויפבויען א ביהמ"ק לכל העולם כולו! איי דו פארשטייט ניט דעם חלק אין תורה פארבונדן מיט בנין ביהמ"ק אין לשון הקודש, לערן דעם תוכן דערפון בלשון אחר אבער דו מוזט אויפבויען א ביהמ"ק לכל העולם כולו! וואס בשעת מ'ווייסט אז כאו"א בויט אויף א ביהמ"ק לכל העולם כולו דורך לערנען דעם חלק אין תורה פארבונדן מיט בנין ביהמ"ק - פאלן אראפ אלע חשבונות וואס מ'קען האבן פון העדר מנוחת הגוף און העדר מנוחת הנפש, ווארום במה נחשב הוא לגבי אויפבויען א ביהמ"ק לכל העולם כולו, וואס "ממנו הושעת העולם"... און דורך דערויף זאגט מען אן יעדן אידן - טוט ער אויף אז עס זאל זיין יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בר"ד משיחת ש"פ מטו"מ תשל"ו: בשעת ער לערנט ענינים וועגן דעם ביהמ"ק זעט דאס אפי' א גוי - אויב ער לערנט אויף ענגליש, ווארום בעיקר איז דאך נוגע דער תוכן, און מ'קען דאס לערנען אויף יעדער שפראך - ס'גייט א איד אין גאס און דער גוי זעט אז ער איז פארטראכט, אדער ער זאגט עפעס, פרגעט ער אים אין וואס ביסטו פארטראכט? זאגט ער אז ער איז פאר'דאגה'ט וויפל זיינען די מדות פון ביהמ"ק. וואס דאס איז ע"ד ווי ס'איז געווען ביי המן הרשע, וואס בשעת ער איז געקומען צו מרדכי האט ער געזעהן אז די תינוקות קאכן זיך. האט ער זיי געפרעגט אין וואס קאכן זיי זיך, האבן זיי געזאגט אז זיי קאכן זיך ווי אזוי מ'דארף מקריב זיין דעם עומד; ס'איז שוין דא א ביהמ"ק, און א כהן און א עומר - די איינציקע זאך וואס אין דעם זיינען זיי פאר'דאגה'ט, איז דאס בלויז ווי איז מען מקריב דעם עומד! אזו וועגן גזירת המן טראכט מען גארניט! ווע"פ אז דארטן איז געווען אויך מרדכי, וואס מרדכי ידע את כל אשר נעשה, ניט נאר למטה, נאר אויך וואס ס'טוט זיך למעלה, דעם גודל הגזירה רח"ל, און אעפ"כ איז זיין איינציקע דאגה געווען - די דינים פון הקרבת העומר. איי ס'איז דאך א גזירה אויף אידן, מ'דארף פאסטן, זאגן תהלים וכו' - איז אויך דעם אן אנדער זמן, אבער יעצט פארנעמט ער זיך מיט לימוד הלכות הקרבת העומר. עד"ז איצטער, וואס אלע גזירות זיינען שוין בטל געווארן, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, איז וואס איז זיין דאגה, ניט ס'הארט אים דער גלות כו'; משיח איז שוין געקומען און ס'איז שוין דא א ביהמ"ק, נאר זיין דאגה איז וואס איז די מאס פון ביהמ"ק וכו', וואס דערפאר לערנט ער מס' מדות וכו'. ביי אים איז מלכתחלה נייטא די גאנצע מציאות פון גלות כו'.

בר"ד משיחת ט"ו תמוז תשמ"ו³⁶: [ללמוד הלכות בית הבחירה], אפילו אז משיח וועט קומען לפנ"ז [לפני י"ז תמוז] - איז דאך ניט אז ס'ווערט טעג ווי ימות כל השנה, נאר ס'ווערט טעג אויכעט אויסגעטיילט פון א גאנצען יאר, יהפכו לימים ולמועדים ולימים טובים. איז דאך א זיכערע זאך, אז צי דערפאר אז משיח צדקנו איז געקומען פאר שבעה עשר בתמוז דארף מען ח"ו אנדערען די שיעורים וואס זיי זיינען פארבונדען מיט די ג' שבועות? נאר אדרבה - לערנען זיי ביתר שאת וביתר עוז, וויסענדיק אז דאס איז נוגע אין מעשה בפועל בפשטות. אזוי דארף מען דאך דערמאנען וואס שטייט אין מדרש תנחומא [שגדול קרייתת בתורה כבנינה, כאילו הן עוסקין בבנין הבית, ועד שע"ז אין בנין ביתי בטל]. דערנאך דערמאנט מען זיך אז דער רמב"ם שרייבט - אפילו אז מ'וועט לערנען מדרש תנחומא און הלכות בית הבחירה אין רמב"ם, צוזאמען מיט מסכתא מדות, צוזאמען מיט אלע מפרשים, וועט נאך אלץ בלייבען ענינים וואס זיי זיינען ניט מבורר, וואס מען וועט ערשט וויסען פון הכהן אשר יהי' בימים ההם לאחרי ביאת משיח צדקנו - איז אט דעמאלט וועט ער לערנען די הלכות פון בנין בית הבחירה, איז דאס נוגע בפועל. צי ער פארשטייט די הלכה וואס מ'וועט אים דעמאלט מגלה זיין בענין זה כדרוש, אדער ער דארף דאס איבערמאכען זיין פארשטאנד, אדער ער דארף מוסיף זיין וכו' וכו' - איז דאס ביתר שאת וביתר עוז אז ס'דארף זיין די החלטה תקיפה אויף אנהאלטען אט די שיעורים פאר זיך, און פאר אנדערע, צוזאמען מיט אלע שיעורים אין תורה הקבועים, וכל המוסיף מוסיפין לו.

בר"ד משיחת ט"ו תמוז תשמ"ו³⁷: מרבה זיין אין דעם ענין השמחה כפשוטה בנוגע צו התוועדות פון אידען בכלל, און א חסידישע התוועדות ע"ן במיוחד, כידוע די פתקא משמיא נחתא, ווי נשיא דורנו האט דאס מסביר

הצום מתחיל מעלות השחר⁴³ (לחשבון 16.1 מעלות בשעה 3:38).

הנוסע ממקום למקום צריך להמתין ולהתענות עד צאת הכוכבים במקום שנמצא באותו זמן⁴⁴.

הלכתא למשיחא: כל הצומות עתידין ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה⁴⁵.

מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית. נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב.

אין שוטפים את הפה ביום התענית⁴⁶.

שכח ואכל מחוייב להשלים התענית. ואינו צריך להתענות יום אחר, אם לא שכוונתו לשם כפרה. ויכול לומר עננו בנוסח: עננו ביום צום התענית זה. ואם אכל פחות משיעור כותבת בכדי אכילת פרס או שתה פחות מרביעית לא נעקר התענית ממנו ויאמר עננו כרגיל.

יש מחמירים ב"ז בתמוז ברחיצה וכיבוס כמו בתשעת הימים.

בשחרית: רק הש"ץ אומר עננו⁴⁷, בחזרת הש"ץ, בין ברכת גאל ישראל לברכת רפאנו. [וכן אומרו במנחה, כדלקמן]. שכח, ראה בהערה⁴⁸.

שחרית: אמירת הסליחות בתוך סדר התפילה.

סדר התפילה לשחרית: לאחר חזרת הש"ץ, תחנון, נפילת אפים, סליחות (מתחילים מ"אל תתנו" ומשמיטים היודי – "אשמנו"), אבינו מלכנו הארוך, ואנחנו לא נדע, חצי קדיש⁴⁹. מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה.

בנוגע לאמירת וידוי תחנון סליחות ואבינו מלכנו כשיש ברית וחתן וכדומה, המנהג בבית חיינו⁵⁰, שהקהל (משא"כ החתן ובעל ברית) אומרים סליחות אבל משמיטים וידוי, תחנון, ואבינו מלכנו⁵¹.

קוראים בתורה בתפילת שחרית ומנחה ("ויחל משה")⁵², ומפטירים בתפילת מנחה כבכל תענית ציבור.

ביום י"ז תמוז . . יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים⁵³) פרשת היום ע"ד "צום הרביעי" . . (ע"ד שבכל יום אומרים שירו של יום וכיו"ב). ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לע"ל, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים ע"ד הצומות; אלא **שבתות אמת**

(43) זמן התענית מעלות השחר – כ"ה בפוסקים.

אמנם, בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב זכר בין הדברים שישנם כמה שעות עד להתחלת התענית בעלוה"ש, או אפילו הזהירות [להתחיל להתענות] עוד לפני. ואולי הכוונה להמבואר בכ"מ (אג"ק ח"ח ע' תקנ, נעתק גם בלק"ש חט"ל ע' 225. ועד"ז – ובשינויים קלים – במ"מ והגהות לאנה"ת פ"ג) בכונות אדה"ז באנה"ת פ"ג שיכול לאכול עד ג' שעות לפני נץ החמה. ולהעיר מהוספת המלקט בספר המנהגים ע' 45 בשוה"ג.

ועי"ל בפשטות שהכוונה להישן שינת קבע ולא התנה. וכ"מ בשיחה הנ"ל, בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הערה 45 בשוה"ג.

(44) באם מרגיש חולשה יתירה וקשה עליו התענית, יש מקום להקל לגמור את הצום לאחר שכבר לילה במקום שיצא משם.

(45) ונתבאר בלקוטי שיחות חלק טו ע' 412. ע"ד חיוב סעודה לעת"ל – ראה מג"א הל' ת"ב (ס' תקנ"ב) סק"י"א. יצוה"ב ע' דר"ה תשנ"ב.

(46) מי שיש לו צורך מיוחד, כגון שסובל מאד מריח פה וכדומה, יש לו לעשות שאלת חכם.

(47) באם אין עשרה מתענים – אומר הש"ץ עננו בברכה בפני עצמה אם יש בבית הכנסת אף רק ג' מתענים. ועל כל פנים כשיש עוד שבעה שאכלו פחות מכשיעור. וראה בארוכה בהערה הקודמת. אם הש"ץ עצמו אינו מתענה, – א"פ שלכתחילה אין לא להיות ש"ץ (אפילו אם הוא אבל ר"ל), בדיעבד אם עבר או אם אין ש"ץ אחר – אומר עננו בשומע תפילה ובנוסח "עננו ביום צום התענית הזה" (מג"א תקסו, סק"ז).

(48) שכח השליח ציבור להוסיף עננו, אם עדיין לא סיים ברוך אתה ה' של ברכת רפאנו – יחזור ויאמר עננו. ויתחיל שוב ברכת רפאנו. אבל אם סיים את הברכה – יאמרה בשמע קולנו כיחיד המתפלל, ויחתום "העונה בעת צרה ושוועת תפילה". ואם חתם בשומע תפלה לבד יצא. שכח בשמע קולנו – יאמרה בכרכה בפני עצמה לאחר ברכת שים שלום.

(49) א"א א–ל אך אפים (רק בימי שני וחמישי).
(50) היה ביום כ"ח הוראות ממשך השנים. ואכ"מ. בפועל, המנהג כבפנים.

(51) באופן כזה אין מודלים כלל בסדר הסליחות. והיינו שמתחיל מסלח לנו, וגם אומר היודי ("אשמנו") כדרכו. [ודי כזה כמה שמניחים מקצת – והיינו מה שמדלג בסדר התפלה על תחנון – מחמת החתן ומילה].

(52) באם אין עשרה מתענים – אפשר לקרוא ויחל אם יש בביה"נ אף רק ג' מתענים.

אולי ש"א שכתאנין מתעניין שלא מחמת חולי אין להקל, וכדמוכח בשו"ת קול גדול למהר"ם חביב ס"ד דימירי רק באניסי – שו"ת שערי צדק (פאנעט) ס' קיט. פרי השדה ח"ג ס' קסח סק"ב. שם ס' קעט. זכרון יהודה שם. אפרקסתא דעניא ח"א סע"ז ד"ה א"כ. בארות אברהם או"ח סל"ו. וגם בשו"ת צ"צ במהד"ח או"ח ס' קיא מיירי באניסי (וכן בפס"ד שלו י"ת תקסו. אבל שם י"ל דנקטי' לדוגמא בעלמא). ועוד להעיר שבכ"מ כתבו רק כשיש עשרה מתענים בעיר, ונוגע לשלוחים הנמצאים בערים ורחוקות.

אלא, שבזמנינו כשאנין מתענים מחמת העדר הידיעה, כאנוסים דמי, ובתנוקות שנשבו. ובה"ל מיירי שפורשים מדרכי צבור בשאט נפש. ועוד, שרובם ככולם של הסבורות שהובאו בשו"ת הצ"צ שייכים גם ככגון דא.

(53) מלכים ב, כ"ה ג–ח. ירמיה ל"ט ב–ז. זכריה ח"ח–פ"ט.

ותורה **אור** – מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר (כמבואר במ"א בענין יעקב ועשו האמורים בפרשה (לקו"ש ח"ב ע' 341 ואילך לקו"ש חלק ל' עמ' 144 ס"א. ועוד)), היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים **טובים** לע"ל, ואדרבה – ע"י הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, ה"ז מגדיל השמחה והיום טוב⁵⁴.

גם במנחה, מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה. ומפטירין דרשו ה' בהמצאו.

יש להקדים תפלת מנחה שיהא קודם בין השמשות (היינו, לסיימה קודם שקיעת החמה). והיינו, שנוסף לזה שראוי להקדים להתפלל לפני השקיעה גם בשאר ימים, הנה, ביום תענית בפרט נכון להקדים מחמת כמה טעמים וחששות. בדיעבד, אם נתאחר בתפלתו, אפשר לקרוא בתורה ולהפטיר ולהתפלל מנחה גם בין השמשות⁵⁵.

בתפילת העמידה אומרים כולם "עננו" בברכת "שמע קולנו". שכח היחיד ולא אמר, ראה בהערה⁵⁶.

(54) סה"ש תשמ"ח ע' 247 הערה 63.

(55) לענין אמירת הש"ץ או"א ברכנו אפשר לאומרה בין השמשות. (ראה שו"ע אדה"ז סת"כ ס"ח, אפי' בנוגע לנ"כ, שצ"ל קודם צאה"כ ומשמע שביה"ש מותר. וכש"כ בנוגע אמירת או"א וכו', עיי"ש. [נצ"ק בסיוע הסעיף: מבעבד יום. גם י"ל"ע אם בסידורו (שחזר בו בכמה דברים בענין בין השמשות) ס"ל נמי הכין].

(56) שכח היחיד ולא אמר "עננו" ונזכר לאחר שאמר שם ה' בחתימת "שומע תפלה", יאמרנו (ללא חתימת הברכה) אחר "אלקי נצור", לפני "היו לרצון" השני. נזכר אחרי שאמר "היו לרצון" השני, אינו חוזר. טעה ואחר שאמר עננו עד "בכל עת צרה וצוקה" המשיך ואמר "ברוך אתה ה'", ולא חזר לומר "כי אתה שומע תפלה וכו'". ויחתום שומע תפלה ויצא (שג"ל בכלל דמיין חתימה סמוך לחתימה מוטבעת שיהא אחר ה' העונה לעמו" שהוא מעין חתימה. ואף שאינו אותו הענין, עכ"פ ה"ז מעין דומה לחתימה. וראה שו"ת אבני זכרון ח"ג ס"ז. וראה יתר על כן בשו"ת שו"מ מהד"ק ח"ג ס' קע).

טעה וסיים "בא"י העונה לעמו ישראל" וכו' – אם נזכר תוך כדי דיבור אומר "שומע תפלה". נזכר לאחר כדי דיבור, חוזר ומתפלל ברכת שמע קולנו.

(וה"ט, לפי שישינה ממטבע שטבעו חכמים, וכדמוכח בל' הרמ"א סתק"ס ס"א. וקאי אנוסח חתימת הברכה (וכ"ה להדיא בלבוש ס"ב. וראה גם בביה"ג"א שם שהוכיח שהוא שינוי מטבע. ודלא כא"ז סק"ג וערוה"ש ס"ב שפי' בד' הרמ"א דקאי אנוף אמירת עננו ביחיד המתענה). ובחיי"א כלל קלב ס"ד שהחזיתם בכוונה וכו' טועים טעות גדול. וכ"פ בשו"ת מעט מים ש"ח, שאין העונה בעת צרה בכלל ש"ת, עיי"ש. וכן נקטו גדולי ההוראה – ראה שו"ת משנה"ח ח"א ספ"ח. הליכות שלמה פ"ג ס"ח. שמעתתא דמשה סתק"ס ס"א. ובשם הגריש"א – שערי שמחה יודי ס"א. ובשם הגר"ח – אישי ישראל פמ"ד ס"י. וראה גם מפי השמועה בחיזוק למשכני יעקב פ"ג ס"א. שו"ת שבה"ל ח"ח ס' קלב. רבבות אפרים ח"א שש"צ.

אבל בשו"ת ענין אליעזר סמ"ט פסק שיצא, מתרי טעמי, חדא שסמך אמ"ד שגם המשנה ממטבע שטבעו יצא. ועוד שכתב דחידא מילתא היא, וה"ז ממשכ"כ המג"א ס' קיט סק"ז שש"צ ששכח לומר עננו אומרו בש"ת וחותם בשניהם.

אלא, שאין ראי' משם, דהתם טעמא מאי שש"ת כולל גם תפלת תענית (ע"פ פירש"י תענית יב, ג ד"ה בשומע), ויש בכלל מאתים מנה (וראה גם א"א מבוטשאטש או"ח ס' תקסו. ולפליא שלא הביא ד' המג"א. ועיקרי דבריו אינם מובנים שלא מצינו כה"ג בטושו"ע), ומה"ט אם חתם הש"צ בש"ת לחוד נמי יצא. אבל איפכא לא שמינין, שאין בכלל מנה מאתים. וכע"ז כתב בשו"ת מעט מים שם. ולהעיר שמה פוסקים חלקו על המג"א. אבל אדה"ז פסק כוותי' שם ס"ח). והעיקר, שדברי הרמ"א ברור מללו שהוא בגדר שינוי מטבע.

ובאמת מצינו בס' רבינו שלמה הנדמ"ח בשם הגאונים שגם היחיד חותם בשתים. אבל בשו"ת מהר"ל החדשות ס"ה לגבי אלו החותמים בשתים ד"רובא דעלמא טועים", ושם שהחזיתם בשתים דס"ל דחד עניני הוא. ואיך שיהי', אין ראי' משם כנ"ל.

ובשו"ת יב"א ח"א ס"ז דרך אחרי ד' שו"ת ענין אליעזר בסברות כעין הנ"ל, והוסיף להטעים שא"ז שינוי לפי שכך מטבע חתימת הברכה לש"צ. וכסברתו כ"כ בשו"ת ר' עקיבה יוסף או"ח ס' קעט (ומש"כ מההדיר שם בשם א"א מבוטשאטש הנ"ל – אינו, דהתם מיירי בחתם בשתים).

אבל לכאן אינו, שהש"צ חותם כך על ברכה אחרת, ברכת עננו, וכאן איירינן מדין ברכת ש"ת, שלא מצינו מטבע כזה בש"ת. ובשגם, שגם הש"צ לא יצא אם חתם ש"ת בנוסח "העונה וכו'". כמשמעות המג"א הנ"ל (והרי הוכיח המג"א כן מזה שש"ת כולל גם מילי דתענית, ומינה איכא למישמע שבהיפך לא יצא. אבל י"ל, שיעקר דבריו לגבי ברכת עננו ולא מחמת ברכת ש"ת. וראה הגהות לכו"ש שם. ולהעיר גם שכו"כ כתבו הפוסקים להשיג על המג"א, וכתבו שיתחם בש"ת לחוד לפי שגם למג"א יצא בדיעבד בכה"ג, ומשמע מדבריהם שבהעונה לחוד ודאי לא יצא. וכ"כ במשפ"י מצינים ס' קיט סק"ב. ומש"כ בסידור יעב"ץ לפני עננו שאם חתם באחת יצא, וקאי על הש"צ – יל"ז שכוונתו בחתם רק בש"ת ולא איפכא).

ובלא"ה, גוף הסברה צ"ב, שמה יועיל שהוא מטבע הברכה לש"צ, אבל ליחיד אינו ממטבע הברכה. ול"ד לפלוגתא הפר"ח וכונה"ז בטעיה ביו"ט שחל בשבת והזכיר רק אחד מהן – שאמר מטבע הברכה ליום זה, אלא שלא הזכיר שחל, אבל האכא אי"ז מטבע ברכתו שמוחייב בכך.

וגם צ"ע, דמאי שיאטי' דדיני חתימה בשתים לדון משנה ממטבע, שלא הרי זה כהרי זה, שבדיני חתימה בשתים, "חדא מילתא" היינו שהענינים קרובים זל"ז (ראה ברכות מט, א ובראשונים, וראה מאירי שם לגבי ברכת הנפיר לעמו וכו' אחרי המגילה), ועד"ן דין מעין חתימה סמוך לחתימה שהוא רק מעין ודוגמת החתימה, אבל בדין שנינו מטבע, גדר חדא מילתא (ראה ט"ז או"ח רס"י רצב) היינו שהוא אותו הענין ממש, ואפי' אם הוא מעין הענין לא די בכך.

ודוגמא לדבר: בחתימת מקדש השבת ביו"ט אף שיו"ט איקרי שבת. וכן גם בחתם מעין שלש על הגפן במקום על המח' דודאי לא מהני, אף שבתחום בשניהם אי"ז חתימה בשתים (אבל התם ה"ט דארץ היא דמפקא מזון ופירות וכו'. ועכ"ז, פשוט שגם בחותם על הארץ לחוד לא יצא). וה"ז לא סגי לחתום במקדש ישראל לחוד, עכ"פ בקידוש (ראה מג"א סתפ"ז סוסק"ב), אף שאי"ז חתימה בשתים דישאל הוא דקדישנהו לזמנים. וכן גם למש"כ הלבוש ס' קיד ס'ו בטעם שמהני להזכיר מוריד הגשם אחר מח' המיתם, שכחתימה אריכתא דמיא ואי"ז חתימה בשתים דחדא מילתא היא – שבדואי לא מהני כשיחתום מוריד הגשם במקום מח' המיתם. [ובאמת, גם בחתימת מנחם ירושלים בברכה שלישית דברמ"ז, דחדא מילתא היא עם בנין ירושלים, לא הביאו הפוסקים ד' הירושלמי ברכות פ"א ה"ו שיצא (וראה פני משה למהר"ם חביב ומגיד תעלומה לשם), וברמב"ם כתב בשינוי, שאומר "בונה ירושלים או מנחם עמו ישראל בבנין ירושלים", וכבר העירו שגרס בירושלמי באו"א (ראה עלי תמר ירושלמי שם). וכמה מפרשים פי' בירו' שו"ל שלא הזכיר מלכות ב"ד, ולא שישינה מטבע, והיינו שגרסו כך בחתימת הברכה. ואיך שיהי', שאני

בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ "עננו" בין "גואל" (ברכת "גואל ישראל") ל"רופא" (ברכת "רפאנו"), וברכת כהנים ("אלקינו ואלקי אבותינו") לפני שים שלום.

סדר התפלה למנחה: וידבר, אשרי, חצי קדיש, ויהי בנסוע, קריאת התורה, הפטורה וברכות, יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה ("עננו"), חזרת הש"ץ, תחנון ואבינו מלכנו הארוך קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום. דברי כבושין אחר מנחה⁵⁷.

צאת הצום (זמן כוכבים בינונים לאדה"ז) [וזמן תפלת ערבית] בשעה: 9:04

יום שלישי, י"ט תמוז

יום כניסת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לבריתו של אא"ה (בשנת תר"ם) ויום השביעי דחגיגת הבר מצוה שלו (בשנת תרנ"ג).

במעלת י"ט תמוז, יום שמחה גדולה, והשייכות ל"בין המצרים", כטעימה מגאולה העתידה – ראה שיחת ש"פ פינחס תשמ"ט (ספר השיחות ע' 581 ואילך).

בשיחת ט"ו תמוז תשמ"ה⁵⁸ (בקשר ליום הברית של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע): "הימים האלה נזכרים ונעשים ברוחניות, מען לעבט אבער אין עולם העשי – דארף מען זיך משתדל זיין און געפינען אזא מין ענין וואס דאס זאל מתיר זיין א שמוחה אין דער יום הברית. . . צי דאס וועט זיין א ברית מילה, אדער א פדיון און אדער בכיו"ב – א ענין וואס דאס איז ע"פ שו"ע דארף מען מאכן א שמוחה אפילו דער דאס טרעפט אין דער דריי וואכן. און אט דעמאלט זאל מען מאכן אט די שמוחה. און אויכעט מדגיש זיין אז בגשמיים על פי הלכה – טאקע דאס איז דער עיקר הטעם; אידן און חסידים לעבן דאך מיט נשיא דורנו, וואס משנה לשנה פונקט ווי ער איז געווען חי בשעת זיין ברית בפשטות, אזוי מדי שנה בשנה ביום הברית איז ער הולך ונתעלה און הולך מחיל אל חיל, במילא איז דאך דער יום הברית פון היינטיקן יאר [תשמ"ה] וועט עס דאך זיין דער הונדערט און זעקסטע מאל פון זיין ברית, איז דאך דערפון פארשטאנדיק ווי אזוי ס'דארף זיין די שמוחה דעמאלט.

מען דארף אבער אראפנעמען די טענה פון אלה אשר תואנה המה מבקשים, אפילו ווי דאס איז פארבונדען מיט עולם ההלכה – איז דאס ניט קיין תואנה, נאר א טענה צודקת. איז דערפאר דארף מען אויסגעפינען א פדיון הבר אדער א ברית מילה, וכיו"ב א ענין וואס איז ניט נאר מתיר א שמוחה ע"פ שו"ע, מען קאן זיכער אויסגעפינען א ענין וואס וועט אויכעט געבן כח און עידוד אויף מאכן א שמוחה ביום זה. און אט דעמאלט בשעת

ההם שבאמת חדא מילתא היא, שנחמת ירושלים היינו ביניה. ודוגמא קרובה לנד"ד שמושיע ישראל ובונה ירושלים הוא בגדר חתימה בשמים – ראה ברכות שם. ובאמת, ברא"ש ברכות פ"ז סכ"ב כתב בשם יש מתריצים, שנחמת עמו ובונה ירושלים הוי חתימה בשמים, ורק מנחם עמו בבנין ירושלים חדא מילתא. ובשם רבינו יונה שג"ו חתימה בשמים ורק מנחם ציון בבנין ירושלים חד היא. וראה בשו"ת שואל ונשאל ח"ה סי' קיד שיש שהקפידו דוקא מה"ט לחתום מנחם ציון בבנין ירושלים, ולא מנחם ציון ובונה ירושלים. וכמה נחתבטו הפוסקים בחתם גאל ישראל במקום גואל ישראל, וכן להיפך, או מקדש ישראל והמועדים במקום והזמנים, ובר"ה מקדש ישראל והזמנים ולא יום הזכרון, ובר"ה מקדש ישראל והזמנים או יום הזכרון, וכן גם בהזכרת חג"ס במקום שמע"ז, וכמה מהם החמירו טובא דלא יצא י"ה, אף שבכולם ודאי חגיגת היום. (ול"ז לחתימת "שאוותך לבדך ביראה נעבוד", שג"ז מטבע שטבעו, ויסודה ביר"ה יומא פ"ז ה"א, ונ"י בכמה דוכתי. ובאמת בפאה"ש ה"ל א"י ס"ב סי"ז כתב גם בזה ששינה ממטבע שטבעו חכמים ולא יצא. וראה בית ישראל שם. וכן גם חתימת הפורס סוכת שלום בשבת, שג"ז מטבע שטבעו, וג"ז מיושלומו, הביאו הראב"ה ס"ג וסו"ס קצו, והטור א"ח סרס"ז ועוד. וכל עיקרו תלוי במנהג, ולכן הטועה בזה יצא י"ה).

ועוד זאת, דהכא גרע טפי, ולא יצא גם מטעם שאין ליחיד לקבוע ברכה לעצמו כמ"ש התוס' תענית יג, ב ד"ה אלא. ובאמת, ה"ט גופא שהיחיד אינו קובע ברכה לעצמו, לפי שמשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכת

ש"ת – ראה שו"ת בנימין זאב ח"ב סי' קפה. (ומקום לומר יתירה ענוו, בגדר תפלת ענוו והיחיד, שלא רק שאינו חותם בנוסח ברכה, אלא שמעיקרא נתקן רק בדרך בקשה, וכשאר בקשות שכוללן בש"ת, ולא שחל על היחיד חובת ברכה, וחתימת הברכה היא ש"ת. או כלל לדרד זה, שבאמת ברכת ש"ת כוללת ב' ברכות וחתימת ש"ת מהני אתרווייה, אבל חתימת העונה ה"ז ברכה אחרת לגמרי). וגם למ"ד שהיחיד יכול לקבוע ברכה בפ"ה בין גואל לרופא, שדחוו הראשונים (ראה ר"י ג"ח ח"א), אבל אכתי מזהיב בתפלת העמידה ולומר ברכת ש"ת. אמנם, מצינו בלקט יושר ע" 113 שהביא קס"ד לחתום רק בהעונה גם ליחיד. אבל גם הוא סיים אה"כ בנוסח דידן, ושכן עיקר. ועוד ועיקר, שאה"פ לסמוך ע"ז בהיפך מד' כל הפוסקים. ובכלל קשה לסמוך על לקט יושר ההלכה למעשה, דלאו מר בר רב אשי חתים עלה, ואין למדון הלכה מפי מעשה (ובמכ"ש ממה שהנדהו בכ"מ מלסמוך לגמרי על מנהגי מהר"ל, שנכתבו ע"י מי שימשו וכו' – ראה הסכמת הגר"ח מוואלוזין למעשה רב. שו"ת חוט השני ס"א. ואכ"מ). וכן בשו"ת מהרש"ל ס"ד הביא שכ"ה בסידורים. אבל לא כתב לעשות כן. ואדרבה.

אם טעה וקבע ברכה לעצמו ואמר "עננו" בין גואל לרופא כש"ץ, ודאי שאין לחזור ולאומרה בשומע תפלה, כיון שכבר יצא ידי חובתו. אלא שלכתחלה לא יעשה כן משום שלא קבעו ברכה רק לשליחי ציבור. (57) ראה לקו"ש ח"כ ע" 352 (וש"ג) ע"ד מנהג כמה קהילות בעבר לומר ביום התענית בזמן מנחה דברי כבושין לעורר לתשובה, ושכדאי לעורר ע"ד מנהג הג"ל במקום האפשרי – שיאמרו אחר מנחה (לכה"פ כמה מלים) דברי כבושין או מזמור תהלים המתאים, ובמקום שאה"פ – שיחשבו עכ"פ דברי כבושין. (58) מסרט הקלטה.

מעשה זאל מען רעדן וועגן דעם ענין ע"פ הלכה, א ברית אדער א פדיון הבר וכיו"ב. און גלייך דערנאך, אדער פארדערויף, חזר'ן אן ענין אין חסידות פון דער בעל הברית, פון דער רבי דער שווער – נשיא דורנו, וואס עד איז חי בחיים און מידי שנה בשנה וועט אלץ מער ניתוסף.... ממשיך זיין אין די פארברענגענישן. . . און ביום הברית אויכעט זיכער. . . באופן מיט די הגבלות ווי אין שולחן ערוך, און ווי חסידות איז מבאר א הגבלה וואס מ'איז זיך אליין מגביל איז די הגבלה קיין הגבלה ניט, בשעת די שו"ע אליין איז דאס מגביל איז די הגבלה קיין הגבלה ניט⁵⁹.

יום ועש"ק פרשת פינחס, כ"ב תמוז

העברת הסדרה שמו"ת – פ' פינחס.

הדלקת נרות שבת קודש בשעה: 8:12 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת קודש פרשת פינחס, שבת מברכים חודש מנחם-אב

דער ענין העצבות פון בין המצרים דארף ניט זיין אום שבת, ווייל שבת דארף זיין שמחה. און נאך מערער, אז דעם שבת דארף זיין די שמחה נאך מער ווי אין אן אנדער שבת, בכדי עס זאל זיין קיין חשש אז דער העדר השמחה קומט מצד דעם ענין פון בין המצרים. דער ביאור אין דעם בפנימיות הענין איז: שבת איז מעין דלעתיד לבוא, יום שכולו שבת, און וויבאלד אז לעתיד וועט דאך זיין די גאולה באופן אז עס וועט ניט בלייבן קיין רושם פון דעם גלות דערפאר איז אויך בשבת דארף ניט זיין דער ענין פון בין המצרים. דאס איז דאך אבער מער ניט ווי א ביאור אויף דעם וואס שבת דארפן ניט זיין די ענינים פון היפך השמחה. דער ביאור אויף דעם וואס דעם שבת דארף די שמחה זיין מערער פון אן אנדער שבת, איז: עס איז באוואוסט אז די גאולה וואס נאכן גלות ברענגט צו א העכערן מצב ווי ס'איז געווען פארן גלות. . . איז דער שבת וואס אין בין המצרים איז זיין ענין אז ער איז מעין לעתיד לבוא, יום שכולו שבת, און דערפאר דארף זיין דעמאלט א שמחה יתירה, ווייל דער ענין פון דעם שבת איז א נתינת כוח צו מהפך זיין דעם בין המצרים לששון ולשמחה, ווייל דער גילוי אור דלעתיד, וועלכער איז אינגאנצן העכער פון דעם ענין פון גלות וגאולה האט ער בכוח צו מהפך זיין דעם בין המצרים גופא צו ששון און צו שמחה. און דאס איז אויך וואס עס ווערט אפגע'פסק'נט אין שולחן ערוך, אז שבת שבין המצרים מעג מען מאכן סעודת שלמה בשעת, וואס בימי שלמה איז קיימא סיהרא באשלימותא. בשבת זה איז פאראן א נתינת כוח אז הימים האלו יהפכו לששון ולשמחה⁶⁰.

אין שבתים פון בין המצרים דארף מען מער ווי אין אנדערע שבתים פון יאר פארהיטן דעם חשש פון אבילות⁶¹.

במאור ושמש על התורה⁶²: מה שאומרים הקדושי עליונים ששבתות שבין המצרים גבוהים עד למאד, נראה לי מפני שששת ימי החול שבין המצרים הם נמוכים מאד והם בקטנות עד למאד וידוע שבשבת קודש הוא עליות עולמות ויש עלי' לכל ששת ימי החול ממילא יובן ששבתות שבין המצרים הם גבוהים עד למאד לפי שיש עלי' לכל הדברים שהיה בקטנות עד למאד ונתעלו עד למעלה למעלה משא"כ בשבתות של כל ימי השנה שאין ששת ימי החול קטנים ונמוכים למאד ממילא אין עלי' גדולה כשבתות שבין המצרים שנתעלו כל הדברים שהיו מטה מטה בעמקי התהום למעלה בקדושה.

בכמה שירות קודש הובא ונתבאר מה שכתב אדמו"ר הצמח צדק באור התורה: "ג' שבועות בין המצרים בזמן כמו מדבר במקום, ומקדים רפואה ג' שבתות שבהן, ובכל שבת ב' שבתות, נמצא ו' (ג"פ ב' שבתות) פעמים ז' (ז' ימי השבוע שבהן מאיר מבחי' ב' שבתות שכל שבת) ע"ז מכניעים המדבר מ"ב" (מ"ב המסעות שבמדבר העמים, שרומז על כללות זמן הגלות מאה"ק). והיינו, שע"י השבתות נעשה התיקון דבין המצרים.

בר"ד משיחת ש"פ מסעי תשד"מ: אצל יהודים שעסקם בעניני העולם, מפני הרגילות להיות מונחים בעניני העולם, מתעורר קושי מיוחד לפעול עליהם שבזמנים מיוחדים ישתחררו מההתעסקות בעניני העולם ויהיו מונחים בענינים רוחניים, ועאכ"כ לפעול עליהם שירגישו את הצער דירידת הגלות, עד שישתוקקו לנחמה דענין הגאולה. . . ועד"ז, כאשר מגיע הזמן דבין המצרים, כולל יום השבת, כמודגש בענין ההפטרה ש"מבראשית עד י"ז

(59) ובר"ד משיחת ש"פ בלק תשמ"ה: כאן המקום לעורר ולהזכיר שיש להמשיך את ההתוודעויות דימי הגאולה יב-ג' תמוז ככל האפשר, עד הזמן המותר ע"פ שו"ע. וכמו כן, טוב ונכון שישתדלו לערוך התוודעויות גם ביום י"ט תמוז, היום שבו נכנס בעל הגאולה בבריתו של אברהם אבינו, וכמוכין – באופן המותר ע"פ שו"ע, ע"ז שיקשרו זאת עם סעודת מצוה של ברית מילה, פדיון הבר, וכיו"ב, כמדובר בהתוודעות שלפנ"ז.

(60) משיחת ש"פ מטו"מ תשט"ז. לקו"ש ח"ב ע" 358 ואילך.

(61) לקו"ש ח"ד ע" 1091.

(62) ברמזי בין המצרים, ונתקת חלקו בלקו"ש ח"ד ע" 1090 הע' 25. והוא ה' תלמיד תלמידי המגיד ממעזריטש ובטח להם מתוכן.

מברכים ר"ח מנחם-אב⁶⁴. המולד בליל ש"ק הבעל"ט 7:59 ו' חלקים.
ראש חודש מנחם-אב ביום השבת קודש.
אין אומרים 'אב הרחמים' לפני מוסף בכבל שבת מברכים.

בר"ד משיחת ש"פ מטו"מ תש"מ: בנוגע צו דעם ניגון הוא אלקינו
וואס מ'זינגט אין כתר פון מוסף בשבת. ס'איז שוין כו"כ שנים וואס ס'איז
איינגעפירט צו זינגען הוא אלקינו בשבת מבה"ח מנחם אב, וויבאלד אז אין
דעם זמן איז נאכמער נוגע די גאולה. און בשנה זו, איז קיינעם נישט איינגעפאלן
צו אנפאנגען דעם ניגון! מ'האט געווארט אז איך זאל מאכן מיט די פינגער
אז מ'זאל זינגען – האב איך געווארט בכדי צו זעהן אויב מ'וועט אליין האבן
שכל און זינגען דעם ניגון... האט מען בפועל נישט געזונגען דעם ניגון! וויפל
מאל דארף מען דאס טאן בכדי אז מ'זאל אליין פארשטיין אז אזוי דארף מען
טאן!? און אין עטליכע טעג ארום וועט מען מסתמא באקומען א בריוו פון
איינעם מעבר לים – היתכן פארוואס מ'האט נישט געזונגען הוא אלקינו אין
שבת מבה"ח מנחם אב?

יום התוועדות.

[כ"ק אד"ש סיפר הסיפור הידוע מאביו כ"ק הרה"ק לוי"צ בענין לבית
נעלי בית בשבת שבתוך ימי אבלות, והמשיר:] עס איז פאראן אזוינע וואס
אלע שבת מברכים גייען זיי ארום מיט מחשבות אדער זיי זיינען במיריות
אדער פשוט אין עצבות, איז יעדער שבת מברכים פאראן אויף זיי א לימוד
זכות, זיי זיינען נישט אויסגעשלאפן, פארמאטערט, פויל, והדומה. דער שבת
מברכים קומט צו נאך א לימוד זכות אז דאס איז מצד די דריי וואכן. איז אזוי
ווי דער ענין פון די דריי וואכן דארף נישט זיין בשבת, כידיע אז אין געוויסע
מדינות וואס מען האט געזאגט לכה דודי מיטן פון תעשה באב איז
געווען גזירות אויף די מדינות, איז אפילו אויב אלע שבת מברכים מאכט
דאס נישט אויס אזוי שטארק, איז אבער דעם שבת מברכים, דארף נאך זיין
די שמחה מיט א תוספות, אזוי ווי דער רבי האט געזאגט אז שבת מברכים
זאל זיין א פריילעכע שבת, איז היינטיקן שבת מברכים, בכדי עס זאל נישט זיין
קיינע חששות דארף נאך זיין די שמחה מיט א תוספות⁶⁵.

פרקי אבות פרק א' [בפעם השלישית].

מוצאי שבת קודש בשעה 9:21.

(64) אודות החידוש שאפילו בבין המצרים יש הכח לברך חודש מנחם-אב, ראה בשחת ש"פ מוטות
מבה"ח מנ"א תשמ"א (שיח"ק ע' 205 ואילך).
(65) משיחת ש"פ מוטות תשי"ד (שיח"ק ע' שסג ואילך).

בתמוז מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי
המאורע תלתא כו", הפטרה מיוחדת השייכת לבין המצרים, קשה לפעול
עליו שיתעורר ברגש של צער מפני שנמצאים בזמן דבין המצרים וישתוקק
לנחמה דענין הגאולה, דמכיון שהוא מונח בעניני המסחר ורואה שהקב"ה
מצליחו ומברכו בבני חיי ומזוני רוחי הרי אינו מרגיש שחסר לו מאומה. .
אמנם מכיון שהקב"ה אינו מבקש אלא לפי כחן, מובן שלאחרי כל הקושי
שבדבר, הרי זה בכחו של כאו"א מישאל . . מכיון שהוא חדור בדיעה ורגש
שמציאותו האמיתית היא הנשמה, יודע ומרגיש את גודל צער הגלות, ובפרט כאשר
ומזוני רוחי, הם בשלימות, יודע ומרגיש את גודל צער הגלות, ובפרט כאשר
נמצאים בזמן דבין המצרים, ולכן נמצא בתנועה של תשוקה לנחמה דענין
הגאולה. לכאורה יש מקום לשאלה, לשם מה מדברים בהתוועדות שיש צורך
לזכור שנמצאים בזמן דבין המצרים, ובמילא להצטער ולהיות בתנועה של
עצבות כו', וכי זוהי מטרתה של התוועדות? אמנם ישנם דינים מיוחדים
בנוגע להנהגה דבין המצרים, אבל דינים אלו כתובים כבר בשולחן ערוך, ספר
שבדאי ישנו אצל כל יהודי, ועכ"פ יכול להשיגו בקל, ויש להעמיד כל יהודי
בחקת כשרות שבדאי לומד בשו"ע את פרטי הדינים השייכים לכל זמן וזמן,
הלכות החג בחג, וכיו"ב בנוגע ללימוד הדינים המיוחדים לבין המצרים, וא"כ
לשם מה צריכים לדבר אודות ענין זה? ואפילו אם יש צורך לעורר אודות
קיום ענינים אלו – רחמנא ליצלן משליחות כזו לעורר יהודים אודות ענין
של היפך השמחה חו"ו... ולאידך, ישנה תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
להתוועד בשבת מברכים החודש, כולל שבת מברכים חודש מנחם אב, ומובן
שלכל לראש צריכים לדבר מעניניא דיומא! הנה העצה וה"הצלה" בענין זה
היא – "מנחם אב", היינו לעורר אודות הענינים המביאים לנחמה וביטול
הענינים הבלתי רצויים דבין המצרים, ע"ז שמוסיפים בכל עניני יהדות תורה
ומצוות, מתוך שמחה וטוב לבב.

אמירת כל התהלים בהשכמה.

משבעה עשר בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא. בשבת זו מפטירין
בדברי ירמיהו⁶³.

בדא"ח מבואר שתלתא דפורענותא הם כנגד ג' המוחין (ושבע דנחמא
– כנגד ז' המדות), ושהענין דתלתא דפורענותא לאמיתתו הוא למעליותא,
פורענותא כמו פרעה דקדושה, דאתפרעו ואתגליין מיני' כל נהורין, שמורה
על גילוי נעלה ביותר שלמעלה ממדידה והגבלה.

(63) אם טעה והפטיר בהפטר פרשת פנחס, יפטיר לשבת הבאה בדרי ירמיהו וגם שמעו מפני שהם
סומכים זו לזו. מ"א סת"כ ס"ק טו. וראה שיחת ש"פ מסעי ר"ח מנ"א תשמ"א (שיח"ק ע' 284 ואילך).

לזכות

הרה"ת ר' מנחם מענדל זוגות מרת
מלכה שיחיו
ובניהם אברהם, ארי' זאב שיחיו
קאבאטשניק
להצלחה רבה ומפלגה בכל ולנחת יהודי
חסידי מכל יוצאי חלציו שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אברהם מיכאל בן
ר' יעקב שמעון הלוי ע"ה פלינט

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת רבקה בת צבי
הירש ע"ה

שפריצער-יוסטמן

נפטרה כ"ט תמוז תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

ולזכות ר' יעקב יצחק דוב הלוי
וזוגתו אסתר מלכה שיחיו
לאנג

לזכות
ר' צבי מרדכי בן שרה
וזוגתו מרת שלומית בת שושנה
ובניהם ובנותיהם וכו'
שיחיו גודמאן

לזכות

הרה"ת שניאור זלמן
וזוגתו מרת שמחה רבקה שיחיו
וילדיהם:
אסתר ברכה, איטא העניא,
אברהם משה, ח' בת', חנה,
ריבה דינה וישראל בצלאל שיחיו

לזכות לוי יצחק בן רייזל
לרפואה שלימה

New Location! 334 Albany Ave.

Wishing all
Toshavei
Haschechuna
A Gezunt
Zummer!

DC LIFE & HEALTH
dchesney@gmail.com

Just Walk In or Book Online
Most medicaid plans accepted here

555 LEFFERTS AVENUE P 718 360 8074
BROOKLYN, NY 11225 F 718 407 2469

WWW.KAMINHEALTH.COM